

Леонід Кучма: "Влада - не самоціль..."

Леоніде Даниловичу! Уже менше місяця лишилося до дня виборів Президента. Чи не відбив у вас головний опонент - соціально-економічна ситуація - бажання йти на вибори?

Так про мене ж усі газети України написали: має велику жадобу влади (сміється)! Якщо серйозно - маю розчарувати своїх опонентів. Я був абсолютно щирий, коли обіцяв зняти свою кандидатуру у разі погіршення соціально-економічного становища в країні. І якщо я не зробив цього, то лише тому, що бачу: становище покращується. Дивно, що ви, журналісти, ставите мені подібні запитання. У вас же перед очима інформаційні стрічки, бюлетені міністерств, результати досліджень українських та зарубіжних економістів. Адже всі сходяться в основних пунктах. Наслідки глобальної фінансової кризи в основному подолано, гривня стабілізувалася. Знято гостроту "бензинової кризи".

За січень-серпень 1999 року ВВП зріс - нехай на піввідсотка, але зріс. І це після величезної шкоди, якої завдав російський дефолт. Динамічно розвиваються галузі, які працюють на споживача, наприклад, у харчовій промисловості - зростання на 5,9 відсотка. Загальне зростання серпневого виробництва становить 7,3 відсотка промислової продукції у порівнянні з відповідним періодом минулого року.

З початку року інфляція склала лише близько 8% - це менше, ніж ми передбачали на 1999 рік. Девальвація гривні практично призупинена. Утримуємо валютний коридор.

Добрі показники приросту у базових областях - Донецької, Запорізької, Дніпропетровської, особливо по залізній руді, сталі, прокату. Залізниця вперше за 5 останніх років вийшла на рентабельність у десять з половиною відсотків... Можна довго перелічувати конкретні приклади. За ними - вже усталена тенденція.

Але ж, Леоніде Даниловичу, не видно змін на краще у житті так званого "пересічного українця". Коли ж уже народ дочекається відчутних для себе результатів?

Соціально-економічний механізм - це велика і досить-таки інерційна "машина". Зрушення в економіці не відразу "доходять" до соціальної сфери. Це вам будь-який технікумівський викладач політекономії пояснить. Той же Олександр Мороз, наприклад. Поки збільшення обсягів виробництва дасть додатковий прибуток, поки акумулюють кошти, спрямують їх за призначенням, минає деякий час. Проте вже зараз є перші результати.

Після того, як активніше запрацював ряд підприємств, збільшилася база обкладання податком. Причому, податковий прес відчутно полегшився. За 8 місяців поточного року податковики вийшли на показник 6,2 млрд. гривень, а до кінця 1999-го обіцяють зібрати ще два мільярди таких потрібних "живих" грошей. Звісно, далеко не все ще тут влаштовує Президента, є над чим працювати, але це крок уперед. Нам повірили міжнародні фінансові інституції, дали чергові транші кредитів. Активно залучаються позабюджетні кошти. Внаслідок цього з'явилися можливості підвищити пенсії вченим, військовим, деяким іншим категоріям пенсіонерів, розрахуватися з населенням за борги в бюджетній сфері. Протягом останніх двох місяців заборгованість по пенсіях скоротилася на чверть. Водночас, поточні виплати, починаючи з квітня, йдуть регулярно.

Леоніде Даниловичу! Уявіть собі: людина слухає вас, або читає ваше інтерв'ю, а потім гортає газети "Товариш", "Комуніст", "Сільські вісті", "День"...

Розумію, розумію ваше запитання. "Кому вірити?" Давайте для більшої конкретності візьмемо якусь одну галузь. Ну, приміром, освіту. Днями я поздоровляв учителів з їхнім професійним святом.

Почитати названі вами газети - то ні зарплат, ні стипендій викладачі та учні і в вічі не бачили бозна скільки часу. Улюблена тема моїх професійних критиків! Між тим, в 1999 році фінансова ситуація в галузі освіти значно стабілізувалася. Протягом року - з вересня 1998 - ми зуміли наполовину зменшити заборгованість перед учителями. У Києві та Севастополі заборгованості взагалі вже немає. У більшості областей потрібно заплатити зарплату лише за серпень цього року. У бюджетних навчальних закладах і зарплати, і стипендії виплачено по вересень. Борги за минулі роки ми виплатимо у найближчі місяці. І це чистісінька правда, яка дуже невігідна для популістів, що не гребують ніякими методами у ході своїх передвиборних кампаній - аж до відвертої дезінформації.

Але ж, Леоніде Даниловичу, зарплати у освітян надто вже маленькі...

Думаєте, відкрили мені Америку? Чи Президент живе у безповітряному просторі, ніде не буває, нічого не бачить і не чує? Я чудово розумію, що сьогодні 150-300 гривень - це поріг виживання. Раніше я б сказав вам - немає в бюджеті грошей, надто він куций, виконується в прибутковій частині недостатньо. Сьогодні маю можливість казати дещо веселіші речі. Уже готовий до підписання Указу про додаткові заходи щодо фінансування загальноосвітньої школи. Він передбачає суттєве підвищення зарплат учителів, зміцнення матеріально-технічної бази шкіл.

Це стосується освітян? А що доброго скажете решті народу України?

Можу лише повторити ті показники, які ретельно прорахували найкращі економісти України і які було включено до моєї передвиборної програми. Я маю на увазі збільшення валового внутрішнього продукту у 2000 році на 2 відсотки, а в наступні чотири роки - у межах 6-7 відсотків щорічно; створення 1 млн. нових робочих місць; збільшення реальних доходів громадян в 1,5-1,6 раза.

Чи не надто скромні у вас обіцянки? Ваші конкуренти у своїх програмах обіцяють народові куди більше.

Обіцянки-цяцянки... Природна річ, я прочитав і піддав аналізу програми інших кандидатів у президенти. І керувався не тільки відомою істиною про необхідність знати своїх суперників. Я сподівався, чесно кажучи, знайти якісь цікаві, свіжі, неординарні ідеї. Вони так потрібні сьогодні Україні. Яка, зрештою, різниця, хто їх висловить - Кучма, Мороз або, скажімо, Вітренко.

На жаль, аналіз лише зайвий раз переконав: потрібно братися самому. Популізм і нереалістичність написаного у програмах серйозних, здавалося б, політиків, не тільки дивує - жахає. Вони ще думають, потім забудеться, ніхто і не вимагатиме виконання обіцяного? Нічого подібного! По собі знаю, як суворо і вимогливо питає народ з Президента!

Візьмімо економічні блоки програм. Всі ліві кандидати пропонують якесь чудернацьке поєднання державного регулювання з ринком. Невже встигли забути, як потворно перекосила українське народне господарство так звана "планова економіка"? Американські газети колись цілком справедливо знущалися з неї: "планова економіка враховує все ще завгодно, крім самої економіки". Небачену енергозатратність і військову орієнтованість радянської економіки колись компенсували нафтодолари. Незалежній Україні "планове безладдя" не компенсує ніхто і ніщо. А "елементи ринку" фігурують у програмах лівих кандидатів радше "для блезіру". Або як пастка для новітніх непманів: ви, мовляв, накопичте кошти, а ми їх на нову індустріалізацію з колективізацією конфіскуємо.

По-людському співчуваю пораненій під час зустрічі з виборцями Наталі Вітренко. Але що ж буде з Україною, якщо справді буде здійснено економічні пункти її програми? До чого призведе відмова платити по зовнішніх боргах та повний розрив з МВФ? Доктор економічних наук Вітренко чудово усвідомлює - арештують українські рахунки за кордоном, відмовляться з нами співпрацювати в економічній й фінансовій сфері, не пустять українські товари на зовнішні ринки. Крах. Невже вона готова і на це заради влади?

У Євгена Марчука економічний розділ у програмі взагалі відсутній. Мабуть, щоб звільнити місце для тих рясних соціальних обіцянок, про які ви говорили. "Щонайменше 50% трудового внеску працівника має повертатися йому зарплатою"; ... "середня зарплата становитиме не менше 800 гривень"..., "нова влада ... встановить середню пенсію в розмірі не менше 400 гривень". Спитайте будь-якого грамотного економіста: чи може при наших низьких технологіях кожен працівник щомісяця виробляти на 1.600 гривень? А з тих 800 гривень, які лишаються, треба ще дати кожному пенсіонеру по 400 гривень. Порахуйте кількість працюючих, бюджетників і пенсіонерів. Отримаємо "мінус" на кілька мільярдів гривень. Як може колишній прем'єр опускатися до такого білими нитками шитого популізму? Недаремно він і не брався за економічне обґрунтування своїх обіцянок. Адже на підвищення зарплат і пенсій потрібні кошти, які може дати розвиток виробництва. А на розвиток виробництва потрібні кошти, яких не буде, оскільки все пішло на соціальні виплати.

Ця логіка не лише Марчука стосується. Всі інші теж наобіцяли народові сім мішків гречаної вовни. І ніхто не хоче пояснити, звідки візьмуться кошти. Ось Мороз обіцяє відновити 5 мільйонів робочих місць, подвоїти розмір зарплат і пенсій, знизити не менш як на 30% комунальні платежі, надати регіонам право розпоряджатися не менш як 70% зароблених коштів... Чудеса, та й годі!

А що цікавеньке обіцяють нам шановні кандидати в інших галузях?

Я б іще повернувся до економічної сфери. Червоною ниткою через програми проходять регульовані державою ціни, як в усіх країнах, де їх запроваджували, спричинювали руйнування ринку і нормальної саморегульованої економіки. У цьому ж ряду згортання приватизації, яке знову передасть підприємства у всевладдя "червоного директорату" і перекрис реальне джерело здобуття коштів на соціальні виплати.

У галузі державного будівництва шановні опоненти пропонують справжню кадрову революцію. Марчук, той за лічені дні збирається всю виконавчу вертикаль поміняти. Мороз нібито призначить на всі посади людей, не помічених у зловживаннях. Де ж вони наберуть ці сотні тисяч управлінців? Хто відбиратиме цих "непомічених"? Чи не виявляться вони "не пійманими"? І скільки їх навчатимуть? А куди дінуть тих, що є? На вулицю? Що в цей час відбуватиметься в державі? Ніхто не хоче ставити собі ці прості запитання. А як вам подобається "виборність суддів населенням" у програмі Вітренко? Це ж треба цілковито не розуміти самої природи і призначення судової влади. Це тільки у древніх афоризмах "глас народу" обожнюють.

Я не можу сприйняти також ідеї відродження вертикалі рад народних депутатів, які мають здійснювати і місцеве самоврядування, і державне управління. За часів СРСР цими декоративними радами фактично керувала КПРС. Хто ж буде це робити зараз? Ради як органи управління - це нонсенс, розмивання і розпорошення влади.

На жаль, на цю тему можна ще довго розмовляти. Але, мені здається, я висвітлив ті мотиви, які рухають мною. І річ не у жадобі влади". Просто буквальне виконання програм моїх основних опонентів призведе до соціально-економічного краху і руйнації засад української державності. П'ять років ми закладали фундамент, підмурівок, на якому вже можна нарощувати будову повноцінної європейської держави. Як я можу допустити, щоб некомпетентні популісти протягом лічених місяців змарнували всі здобутки тяжкої і копіткої праці?

Інтер'ю вів
Олександр КАЧУРА

Україна і світ сьогодні. - 1999. - 9-15 жовтня. - С. 1,2.